

SETTERIUUDISED

2/2007

**Eesti Setterite Klubi
väljaanne**

SISUKORD:

Toimetajaveerg – <i>Kristi Niitlaan & Klair Niilus</i>	2
Juhatus veerg – <i>ESK juhatus</i>	3
Näitus Eestis 22.juuli 2007 - <i>Elizabeth Rose-Hay</i>	4
Veebruari näituse kohtuniku tutvustus – Leen de Leebeeck van Genechten - <i>Leen De Leebeeck-Van Genechten</i>	5
Kuidas meie perre saabus gordoni setter Gracie - <i>Kairi Kadakas</i>	6
Otto - <i>Kadi Heinsalu</i>	8
11 kuud setteriga - <i>Marju Taukar</i>	10
Puukide vahendusel levivad haigused koertel - <i>Triin Hallap</i>	12

TOIMETAJAVEERG

Kristi Niitlaan & Klair Niilus

Käesolev ajakiri on toimetuse poolt üsna tagasivaate hõnguline. Miks nii? Sest esiteks on aastalõpp saabumas ja siis ikka tavaks vaadata, mis tehtud ja kuidas õnnestus. Teiseks põhjuseks on, et selle koossesisuga toimetuse annab välja oma viimase ajakirja. Loodetavasti leidub aktiivseid ja ettevõtlikke, kes asja edasi viivad ja aina paremaks muudavad. Meie omalt poolt, oleme valmis nõu ja jõuga abiks olema.

Meile saadetud koera lugudes on olnud nii siirast rõõmu, palju lusti kui ka sügavat kurbust, sest paraku elu just selline ongi. Rõõm on tõdeda, et inimesed on väga hoolivad oma neljajalgsete sõprade suhtes ja pigem on tegu ikka pereliikme kui lihtsalt lemmikloomaga. Aina rohkem viitsitakse koeraga tegeleda ja talle meelepärasteid huviseid leida. Samuti on koer lahutamatuks kaaslasena nii õhtusel jalutuskäigul, metsajooksul, puhkusel, kui reisil. Ja kui ühel päeval teda enam ei ole, on kurbus ning tühjus otsata suur. Aga elu läheb edasi ja kusagil on kindlasti taas üks kutsikas, kes võidab su südame ja annab sulle oma armastuse.

Elu koeraga on ilus!

Soovime ilusat adventiaega, rahulikke jõule ja rõõmsat aastavahetust!

JUHATUSEVEERG

Head klubi liikmed,

Ilmunud on Eesti Setterite Klubi 2007. aasta viimane ajakirja number, seekord veebiversioonina. Vaadates tagasi möödunud aastale võime öelda, et oleme ellu viinud kõik plaanipärased sündmused ja üritused ning organiseerisime ka uusi, seda eelkõige jahiteemalises sarjas.

Jaanuaris korraldasime huvilistele kursuse, kus Piret Kõima, Annika Kuklase ja Kätlin Kaldoja õpetasid koeraomanikele setteritele omast trimmimist. Üritus leidis igati positiivset vastukaja ja selleteemalisi ettevõtmisi võiks kindlasti tulevikus korraldada veelgi.

Iga-aastane Clubshow toimus 3. veebruaril 2007 Tallinnas Nõmme Põhikoolis. Kohtunikuks oli kutsutud Kickie Boman (kennel Rose Refelctions) Soomest. Osavõtivate koerte arv suureneb järk-järgult iga aastaga, sellel aastal oli numbriks juba 102. 2008. aastal toimub Clubshow juba ametliku EKL näituste kalenderplaani kantud näitusena, kus koertele omistatakse ametlikke tiitleid.

17. veebruaril 2007 toimus klubi üldkoosolek ning sünnipäevapidu Tallinnas Eesti Jahimeeste Seltsi ruumides. Üldkoosolekul täiendati juhatuse koosseisu, uueks liikmeks valiti veterinaarharidusega Triin Hallap. Koosoleku tähtsaim teema puudutas setterite aretusnõudeid. 30.06. 2008. lõppevad kehtivad aretusnõuded setteritele. Klubi liikmed otsustasid setterite tõukatset liita aretusnõuetele. Uue tõukatse eeskirja näol on tegemist nn lisavõimaluse andmisega ehk alternatiivvõimalusega jahikatsele, sõnakuulelikkusele ja kuulekuskoolitusele. Omanikud, kes ei soovi oma koeraga teha sõnakuulelikkuse või kuulekuskoolituse eksamit, on võimalus sooritada tõukatset. Tõukatsete eesmärk on välja selgitada, kas koeral on olemas vajalikud eeldused põllulinnu katseks. Kohtunik hindab koera paugu taluvust, saagi otsimist ja leidmist ning sotsiaalset käitumist. Sooritatud katse ei anna õigust esitleda koeri kasutusklassis.

Eesti Setterite klubi juhatusel on 2008 aastal plaanis esitada EKL juhatussele kinnitamiseks setterite tõukatse hindamispädevust omavate kohtunike nimekiri esialgselt järgmises koosseisus: Marika Kuusman, Kätlin Kaldoja.

Käesoleval aastal jätkati ka jahikoolituse korraldamist põllul nii edasijõudnutele kui ka algajatele. Eesmärk on koolitada settereid tõukatseteks ning jahikatseteks.

Suvine erinäitus toimus 22. juulil 2007 Laulasmaa Side Puhkekeskuses Tallinna lähistel. Kohtunikud olid ka seekord Inglismaalt: Elizabeth Rose-Haye hindas iiri ja iiri-punavalgeid settereid ning Gordon Williams inglise ja gordoni settereid.

Siinkohalt tänab Eesti Setterite Klubi juhatus 2007. aasta näituste peاسponsorit Bramham Trade AS (Royal Canin), kes oli sponsoriks nii Clubshowl kui ka suvisel erinäitusel.

Oleme paika pannud talvise erinäituse kuupäeva ja koha, milleks on 10. veebruar 2008 ning toimumiskoht AllAuto AT OÜ ruumid, aadressiga Sõpruse pst. 182/Linnu tee 57.

Veebruaris 2008. a. toimuval üldkoosolekul tuleb klubi liikmetel valida uus juhatus, sest praeguse juhatuse volitused lõppevad. Enamik senise juhatuse liikmetest on olnud klubi juhatuses pikka aega ning seetõttu enam tulevastel valimistel ei kandideeri. Juhatusse on vaja uusi aktiivseid liikmeid, kellel on värsked ideid ja palju energiat ning pealehakkamist. Siinkohal tahame panna kõigile klubi liikmetele südamele – tulge ja kandideerige juhatusse! Kui Eesti Setterite Klubi endale uut juhatuset ei saa, ootab klubi likvideerimine ning siis ei seisa enam keegi meie armsate setterite eest!

Seniks aga kõigile kaunist ja rahulikku jõuluaega ning head uut aastat!

ESK juhatus

Suvised erinäituse kohtuniku ülevaade meie näitusest ja koertest.

NÄITUS EESTIS 22.JUULI 2007

Elizabeth Rose-Hay

tõlkinud: Kätlin Kaldoja

Mul oli meeldiv au külastada Eestit ja olla kohtunik Teie prestiizhikal suvisel setterite näitusel. Näituse plats oli sellise ürituse jaoks ideaalne ja ilongi ei oleks saanud olla parem. Meid võeti ülimalt kenasti vastu, samuti hoolitseti meie eest hästi. See on riik, mida tahaks kindlasti veel külastada.

Üldiselt koerte tüpaazh ja tase oli hea ning ma olin rõõmus oma võitjate üle. Koerte esitlemise tase oli samuti kõrge, niisamuti oli hea ka üldine koerte seisukord.

Ma arvan, et mõningatel juhtudel mõned koera venitati seismisel liiga pikaks – see muutis nõrgaks koera lande osa. Samuti võiks enam tähelepanu pöörata koerte esitlusele, paljudel juhtudel jäi ilus koer tahaplaanile.

Kui olla kriitiline, siis leidsin ma mõned küllaltki kerge luustikuga koerad, seetõttu enam tähelepanu peaks aretuses pöörama luustiku kvaliteedi parandamisele.

Samuti peaks vaatama kuidas parandada koerte esiosade ehitust, mis tähendab õiget esiliikumist (see on: jalad liiguvad ette otsekui puudutades maapinda, mitte kõrgelt astudes – lühikene samm, mida paljude koerte juures märkasin) – küllalt palju oli sirge õlavarrega koeri. Et tasakaalustada üldist liikumist ja näidata tugevat “draivi” liikumisel, oleks tarvis paraja laiusega nurki.

Mõned esitletud koerad oleksid võinud olla paremas kaalus. Kuigi öeldakse, et koer peab olema sportlik, kuid see ei tähenda kõhn. Ideaalis peaks koeral olema massi kuid samas ka elegantsi, seda võib olla keeruline saavutada.

Loodan, et võtate nõuks kuulda neid kommentaare – üritan olla konstruktiivne ja võin samas öelda, et neid vigu leidub koertel ka Inglismaal, samuti mõningal määral ka USA-s.

Iiri punavalged setterid olid väga kõrge kvaliteediga ja olin siiralt meelitatud neist mõnest eksamplarist, keda näitusel esitati. Nad olid nii väga ligilähedased tõustandardile ja oli tõeliselt hea neid näitusel hinnata. Värv oli super ja kõigil oli korrektne luustik – Iiri punavalge setter ei ole kergekaaluline koer – Iiri punane setter on puhastverd aretustulemus punavalgest jahikoerast.

Nagu juba ütlesin, oli näitus väga hästi korraldatud ja ürituse õhkkond oli väga meeldiv – kõik esinejad olid sportlikud ja rõõmsad. Teid kõiki võib õnnitleda nii torele näituse läbiviimise eest!

VEEBRUARI NÄITUSE KOHTUNIKE TUTVUSTUS

INGA SIIL

kennel Cen Clarence, Eesti - kõik kutsikad ja juuniorid

Inga on tõukoeraomanik alates 1990 aastast, kogenud handler ja mitmete tõugude EKL-kohtunik alates aastast 2000. ja selle aasta detsembrist ka FCI kohtunik. Ta on olnud Eesti Kennelliidu juhatuse liige ja hetkel on ta Eesti Puudlite Tõuühingu ase-esinaine. Tal on omal kodus olnud ja on vaid puudlid, neid küll 3 eri suurust ja 2 eri värvi, kuid kaasomandis on tal olnud ka iiri setter ning nüüd ka paar afganistaani hurta.

Settereid on ta hinnanud senini vaid Eestis, kuna FCI-kohtuniku staatus kinnitati talle alles hiljuti, tänu millele võib ta nüüd hinnata ka väljaspool meie riigi piire ning ka rahvusvahelistel näitustel. Setterites nagu ka kõigis teistes koertes peab oluliseks tõule omast temperamenti, tüüpi ning liikumist ning sellest lähtudes ka koera kehaehitust.

LEEN DE LEEBEECK -VAN GENECHTEN

kennel Bournefield, Belgia - kõik ülejäänud klassid

Leen De Leebeek-Van Genechten

Tõlkinud: Kätlin Kaldoja

Võib öelda, et olen sündinud Inglise setterite keskel. Minu vanemad alustasid aretustegevust 1976.aastal kenneli "Van de Volmolen" nime all. Mõned aastad hiljem liitusid pere Inglise setteritega ka Gordon setterid Inglismaalt. Kui olin 10-11. aastane, tahtsin ma näitustel koeri näidata. Kõik läks kodus hästi, kuid näituseringis ei pidanud mu närvid vastu ja ma rikkusin kogu esinemise ära. Siis otsustasid vanemad osta mulle väiksemat tõugu koera. 1985.a. imporditi esimene Sussex spanjel 'Adorable Lady of Oldfield' Belgiasse. See oli minu esimene oma koer ja koos võitsime mitmeid rahvuslike näituste tiitleid, samuti maailma ja Euroopa näituste tiitleid. Kuid loomulikult säilis minus armastus ka setterite vastu.

Mõned aastad hiljem, kui olin paar sentimeetrit kasvanud, suutsin ma Gordon setteri 'Frou van de Volmolen'iga saavutada Hollandi, Luxemburgi ja Saksa CH tiitlid. See oli algus edaspidiseks. Sellele järgnesid mitmed Inglise setterid, Sussex spanjelid ja Gordon setterid.

Pärast abiellumist 1997. aastal, me võtsime oma uude koju 4 Sussex spanjelit ja 3 Inglise setterit. Me taotlesime kenneli nime 'Bournefield', mis on austusavalduseks Bournehouse - (Inglise setterid) ja Oldfield (Sussex spanjelid) kennelitele – neist kennelitest on pärit meie esimesed koerad. Kuid varsti täitus ka Gordon setteri tühi koht meie kennelis – meie kennelis oli nüüd 3 koeratõugu.

Samal ajal käisin ma näitustel emase Gordon setteri Tiffany van de Volmolen'iga, kellest sai Bournefield kenneli Gordon setterite aretuse aluskoer.

Alates 1998 olen ma aretanud kolme tõugu koeri. Sel suvel sai Bournefield kenneli koer 50-mnenda rahvusliku tšempioni tiitli. Hetkel on näitustel osalemas Bournefield Dice ja Bournefield Domino – teise põlvkonna aretuse Inglise setterid; Bournefield Dandyboy ja Bournefield Flamboyant – kolmanda põlvkonna Sussex spanjelid. Ja järgmisel aastal loodame näidata kolmandat põlvkonda Gordon settereid: Bournefield Goldsmith ja Bournefield Graceful.

Gordon setterid töid mind ka jahikatse harrastuse juurde ja nii on meie koerte viimased põlvkonnad esindatud ka jahikatsetel. Meie koerad, kuigi puhtaist Inglise näituseliinidest, armastavad töötada põllul ning pärast lühiajalist treeningut mõistavad, milleks nad tegelikult loodi mitmeid sajandeid tagasi. Eestis olen ma käinud nüüdseks kolm korda ja läbi aastate näen ma siin kõikide setterite tõugude tõelist arengut. Ootan võimalust Teie koeri näitusel hinnata, samuti lisan oma koostöö-panuse tõugude arengusse Teie riigis.

KUIDAS MEIE PERRE SAABUS GORDONI SETTER GRACIE

Kairi Kadakas

Mina olen üles kasvanud koos koertega, meie peres on alati olnud vähemalt üks koer. Meie esimesed koerad olid krantsid, kelle kasvatamisele väga suurt tähelepanu ei pööratud ja kes enamasti elasid õues. Mõned aastad tagasi võttis mu ema aga endale Saksa lambakoera, keda ta usinalt koolitama hakkas. Selle koera arukus ja õppimisvõime lummasid mind ning mu peas hakkas küpsema mõte minu oma koerast, keda saaks koolitada ja kellega näitustel käia. Rääkisin sellest mõttest oma mehele, kes ka peaaegu kohe koeravõtmise poolt oli.

Hakkasime sobiva koeratõu otsimisega tegelema umbes aasta aega tagasi. Minule on kogu aeg meeldinud iiri setterite välimus, seega käisin esmalt välja selle koeratõu idee. Mees aga leidis, et iiri setterid ei ole päris tema maitse. Kaalusime mitmeid erinevaid tõuge, kuid

siis jäi mu silm pidama gordon setteril. Näitasin mehele pilte gordonitest ja rääkisin talle nende iseloomust. Tundus, et see tõug meeldis tallegi väga. Kuna me polnud aga ühtegi gordon setterit päriselul näinud, siis otsustasime minna talvisele setterite erinäitusele vaatama, millised need gordonid tegelikult on. Avastasime, et nad on veel palju armsamad ja toredamad, kui olime ette kujutanud. Tegime näitusel tutvust ka paari gordon setteri kasvatajaga ning selgus, et järgmist gordonite pesakonda ei plaanitud Eestis kahjuks veel nii pea. Meie olime aga juba mõttes valmis sellega, et meile saabub uus perekonnaliige ega soovinud liiga kaua oodata.

Paar kuud hiljem, aprillis, saime teada, et Belgias, Bournefieldi kennelis on sündinud pesakond gordoneid. Mõtlesime pisut ja otsustasime, et soovime enda perekonda suurendada ühe gordonitüdruku võrra. Koera valiku ja ka kogu koerasaamise protsessi juures oli meile suureks abiks Annika Kuklase, kes viis meid kokku Leen Van Genechteniga Bournefieldi kennelist. Soovisime kutsikat, kellel oleks näitusepotentsiaali, meie üheks sooviks oli temaga ka näitustel käima hakata. Kuna me ise koertest suurt midagi ei teadnud, tundusid kõik pildidel olevad kutsikad meie treenimata silmale ühesugused. Seega usaldasime kutsika valiku kasvatajale. Pidime Graciet (ametliku nimega Bournefield Grace) ootama päris kaua. Eestisse jõudis ta alles juulikuus, olles selleks hetkeks juba kolm ja pool kuud vana. Aga ootamine tasus end igati ära, kuna saime endale väga vahva perekonnaliikme.

Gracie on meile väga kalliks saanud, ilma temata oleks elu tükk maad igavam. Hetkel on ta viiekuune ning on selle ajaga, mil ta meiega on elanud, kõvasti arenenud. Ta on väga nutikas ja saab väga hästi aru, kui ta teeb midagi, mida tegelikult ei tohiks. Kui talle kurjalt „Ei!“ hüüda, siis lähevad ta silmad hästi suureks ja ta vaatab sind, otsekui tahaks öelda: „Aga ma ei teinud ju midagi!“. Ta on väga memmekas ja talle ei meeldi, kui ta üksinda koju jäetakse, andes sellest sellest häälekalt teada. Üldiselt on ta aga vaikne koer, kes enamuse päevast magab oma pehme padja peal. Öhtul, kui uni on täis magatud, muutub Gracie aga aktiivseks ning siis tuleb temaga ette võtta üks pikem jalutuskäik, et päeva jooksul kogunenud energiat kulutada. Gracie käib juba kutsikakoolis ning tulevikus loodame ka agility'ga tegelema hakata.

OTTO

Kadi Heinsalu

Minu kohtumine iiri setteri Ottoga oli ootamatu, tõeline pimekohting. Võtsin ta kümnekuusena selle aasta aprillis ja tema kohanemisest see lugu pajatabki. Alguses oli natuke raske, kuid nüüd oleks koer justkui eluaeg minuga olnud.

Algas kõik sellest, et lihavõttepühade Vaiksel Neljapäeval, pärast tööd kodus olles tuli vastupandamatu soov viimaks endale koer võtta ja see pidi olema iiri setter. Poeg oli nõus, tütar nurises pisut, et tema tahab kassi, kuid oli ka nõus.

Klubi kodulehel oli pakkuda vaid kaks kümnekuust isast kutsikat, muud polnud. Ühe neist kasvatajat Marika Kuusmani ma tundsin ja nii helistasingi talle. Marika julgutas ja rõõmustas, ja mu veendumus, et koera on vaja, kasvas. Järgmine päev sõitsime kutsale järele ja hea märgina võttis just Otto märg musi mind väraval vastu. Nüüd on Otto meie peres elanud neli kuud. Kirjutan seda lugu Naissaarel, kuhu me nädalaks puhkama sõitsime. Otto on siin väga õnnelik (hoolimata minu murelikkusest, sest ta on vist kirbud saanud), sest siinsed kolm kohalikku koera ootavad teda hommikuti truult meie toa ukse taga ja joosta saab niipalju kui jaksab. Ja minagi olen õnnelik, sest koer on mu viimaks omaks võtnud ja andnud täiesti uue elustiili. Mul vedas, sain just sellise koera nagu mulle sobib ja tahtnuks: Otto on väga leplik ja sõbralik, ta ei lahku minust kaugemale ja on hästi sõnakuulelik.

Meil oli 12 aastat tagasi samuti isane iiri setter Bricku (Andres Liivi koera Bella kutsikas), kes oli ka suur kullatükk ja väga arukas, kuid Ottoga võrreldes märksa kurjem (eriti teiste koerte peale) ja seiklejam. Elasime siis maal ja koer jooksis kahjuks liigagi vabalt. Bricku võis vabalt mitmeks päevaks kaduda ja siis kaklustes puretud kerega tagasi tulla. Vabalt jooksmine maksis kätte. Auto alla ta nelja aastaselt oma elu kaotaski. Ottole oli aga suur muutus Keilast oma majast kolida Tallinna kesklinna. Pealegi kasvas ta seal koertekarjas: ema ja õde, pikka aega ka vend. Esimene päev õue minna oli võimatu. Ta kartis kõike ja kõiki: majasid ja majade varjusid, bussi ja bussi ootepaviljoni. Pissida julges vaid siis, kui mänguhoos pisut vabamalt võttis. Esimene päev ajas oma asjad üldsegi vaiba peale. Autosse minna ta ei julenud ja esimesed viis-kuus korda oksendas korralikult.

Kõige hullem oli söömisega. Ta sisuliselt lõpetas selle. Olin talle ostnud Royal Canine krõbuskeid, kõige paremaid – kuid teda ei huvitanud. Ta kõhnus ja kuivas kokku lausa iga päevaga ja hea, kui kord nelja päeva tagant mingi seletamatu heatujuhoo tõttu kausi tühjaks tegi.

Kõhn ja kehva isuga on ta siiamani, nii et kondid selja pealt paistavad. Pisitasa on need hakanud väiksemaks muutuma nagu Nukitsamehe sarvenukid, kuid selleks tuleb teda toita ka palju paremate hõrgutistega kui krõbuskid, praegu on menüüs kanapugud tatrapudruga.

Nojah. Kõige esimene muutus paremuse poole oli autosõidu talumine. Juba teisel päeval hüppas ta ise autosse ja varsti lõppes ka oksendamine. Autoga sõidame me palju, sest kesklinnas jalutamise radu on ju vähe.

Teine positiivne muutus oli see, et ta ei nõudnud hommikuti enam nii vara õue kui esimestel nädalatel. Alguses rühmasime juba pool seitse varahommikul õues, koeral läks uni ära ja hakkas nihelema.

Olin kuulnud palju jutte setterite ulakusest ja närimise himust. Lootsin, et Otto on juba nii suur, et enam midagi ei näri. Kus sa sellega. Esimese asjana hakseldas ta läbi äsjaostetud pehme koeraaseme, nii et mitmel päeval ootas ees valge kunstvatist lumevaip. Õmblesin esimestel kordadel katkisi kohti kinni, kuid siis loobusin, ta kiskus neid ikka lahti. Miskipärast loobus ka Otto aseme tuuseldamisest ja nüüd on tal lihtsalt natuke ühelt poolt näritud ase, aga käib kah.

Lisaks näris ta kaks korda Umberto Eco „Ilu ajaloo“ köidet, ilmselt seal leiduva magusa kondiliimi tõttu, ja minu kingade kandasid. Paaril korral on ta oma asemele tassinud laste riideid (aga tütre toas need vedelevadki põrandal, nii et paras talle!) ja ükskord üllatas meid sellega, et avas poja riidekapi ukse, kiskus sokid ja pesu sealt välja ja siis sulges ukse. Tema pahateod sünnivad ikka siis, kui ta pikaks üksi koju on jäänud. Seni väga pikalt pole ta pidanud üksi olema, sest keegi meist on ikka kodus ja töötan kodu lähedal, olen temaga tihti päeval jalutanud või ta vahel tööle kaasa võtnud.

Kohanemisel minuga ja meie perega tajusin läbimurret kuskil kuu aja pärast. Umbes siis hakkas ta paremini sööma, autosõitu taluma ja lõpetas kaootilise närimise. Minu kohanemine temaga võttis aga pisut kauem aega. Vahest alles paari kuu pärast adusin ma, et olen sellesse armsasse lontusse jubedalt kiindunud. Tänu talle olen saanud enda ellu tagasi need sõbrad, kellega enne lapsi koertega koos koolis käisime ja jalutasime. Siis olid teised koerad ja teised ajad. Ulnal ja Tiinal on praegu samuti noored iiri setterid, tüdrukud, ja Marika oma brüsseli grifooni ja ungari vizslaga on endiselt „setterite klubis“ ja koolitab oma kunagiste setterite järeltulijaid vapralt iga nädal koertekoolis. Olen nendega tihti õhtuti jalutamas käinud ja tunnen sellest suurt rõõmu. Otto muidugi ka, ehkki setteritüdrukud talle tihti tuule alla teevad, sest Otto on nendega võrreldes palju rahulikum ja uimasem.

11 KUUD SETTERIGA

Marju Taukar

Parafraseerides mammut Mannyt Jääajast ("Kui minul oleks laps ja mu lapsel oleks koer ja sellel koeral oleks kass, vot siis see oleksid sina.") võiksin enda kohta öelda, et kui ühel setterikasvatajal oleks viis koera ja kolm last siis Annu oleks kaks esimest koera ja mina oleksin kõige viimane ehk kõige väiksem laps.

11 esimest kuud koeraga on olnud mitmekülgne. Raskem, kuid mitte negatiivses mõttes, kui arvasin (mida oligi tegelikult arvata). Olen saanud tükk maad targemaks, saanud teada palju nii oma koera, üldse koerte, kui ka ühiskonna kohta, kus me elame ja nende inimeste kohta, kellega me koos elame. On olnud rõõmsaid hetki ja raskeid hetki ja õnneks on abiks olnud ka kogenumad koerapidajad.

Rõõmsatest hetkedest – kõige rõõmsam on olla siis, kui näed, et koeral on hea olla.

Mulle meeldib vaadata, kuidas mu koer jookseb. See on nii kaunis ja elegantne, kui ta parajalt kiire tempoga mööda metsateed traavib ja tõsiselt aukartustäratav, kui ta täiel kiirusel üle põllu või läbi metsa kihutab. Ja raske on küllalt saada etendusest, mida ta esitab oma sõber-koer retriiver Kapiga. Pöörane möll, lühidalt öeldes.

Hea meel on ka selle üle, et meie juures on palju väikseid lapsi koeraga sõbraks saanud, isegi kui algul on suure looma ees hirmu tundnud. Ja Annu ju helluse pakkumise ja limpsimisega parema meelega ei koonerdaks, kuid ta paistab mõistvat, et kuigi väikesed inimesed on eriliselt armastusväärased, tuleb nendega õrnalt ümber käia ja neid vähem limpsida ja nuuskida.

Raske on olnud selles mõttes, et enne koeraga koos käimist ei olnud mul aimugi, kuhu koeraga minna ei saa. Otepää teatajast võisin suve hakul lugeda, et koeraga ei või põhimõtteliselt mitte kuhugi minna...haridusasutused ja nende territoorium, kaubandusasutused ja territooriumid, rahvaüritused jne jne. Siiski käib Annu minuga lasteaias kaasas, kui lapsele järgi lähen ja probleeme pole tekkinud. Ise tassiksin koera igale poole kaasa, mitmel põhjusel. Et koer ei peaks üksi olema ja ka üldisemas mõttes, et koer ei oleks teiste

inimeste jaoks midagi halba ja ohtlikku, mida peab kindlasti teistest inimestest eemal hoidma, vaid vastupidi, koer on ka mõnes mõttes meie kesk- ja ühiskonna loomulik osa. Siiski, õnneks on kohti, kus koera enam-vähem selliselt suhtutakse nagu ta kuulaks inimeste igapäevaellu. Suve jooksul on Annu mul kaasas olnud sünnipäevadel nii toas kui õues, välikohvikutes, muusikafestivalil, ja teistes kohtades, kus koeral on olnud siiski parem kui üksi kodus.

Varem vist mõtlesin, et koer on lihtsalt koer ja kogu aeg nagu koer ikka. Kuid on selgunud, et koeralgi on oma paremad ja halvemad päevad ja nädalad. Vahepeal nii kuulekas ja rahulik, siis nagu väike põrguline. Viimast sorti perioodidel tunnen, et huumorimeelt võiks endal pisut rohkem olla, aga vähemalt olen enam-vähem, võimaluste piires, kannatlik ja koertekool on ka kindlust andnud. Tasapisi hakkame siin koera elu ja sellega seonduvaga, ka näitustega, kurssi saama ja tundub, et saame hakkama.

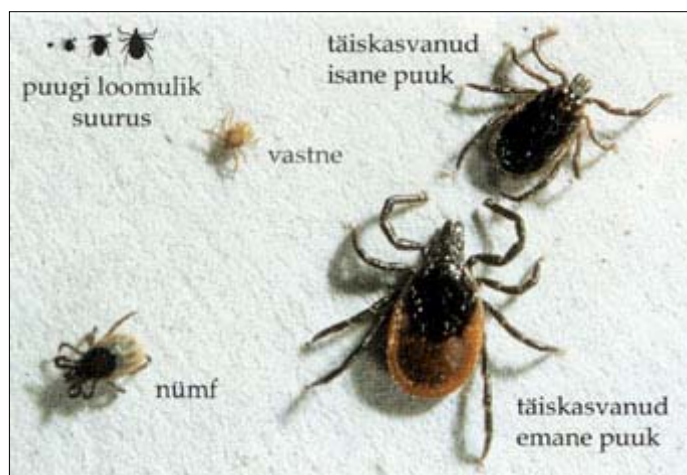

PUUKIDE VAHENDUSEL LEVIVAD HAIGUSED KOERTEL

Triin Hallap

Kes meist poleks oma koera kammides või niisama silitades avastanud, et koera karvades või naha pinnal on puuk? Tõenäoliselt on seda juhtunud ka neil, kes reeglina kas puugivastast kaelarihma või tilgalahust kasutavad. Muutuvad ju puugid aktiivseteks juba märtsis-aprillis, siis kui ööpäevane keskmine temperatuur +5-ni küünib ja olenevalt talve pehmusest tegutsevad nad kuni oktoobrini või veelgi kauem. Nii polegi ime kui peale mõnusat pikka jalutuskäiku metsa või heinamaale see väike ämblikulaadne vereimeja end meie lemmiku külge on haakinud.

Kokku leidub maailmas sadu erinevat liiki puuke, kuid Eestis on neist levinud viis ning haiguste edasikandjatena on ohtlikud kaks liiki - võsapuuk ja laanepuuk. Võsapuuk eelistab elamiseks niiskeid ja varjulisi kohti nagu nt. tiheda alusmetsaga hõredad sega- ja lehtmetsad, metsaservad ja puisniidud. Laanepuuk on sagedane põlistes okas- ja segametsades. Oma ohvreid, kelleks on põhiliselt hiired, maas pesitsevad linnud, mets- ja kariloomad, varitseb puuk rohukõrrel mõnikümme sentimeetrit maapinnast kõrgemal. Siiani pole päris selge, kuidas puuk, kellel pole silmi, oma saagi avastab. Arvatavasti võimaldab puugil oma ohvri lokaliseerida ja teda rünnata mööduva looma või inimese väljahingatavas õhus leiduv süsinikdioksiid või temast lähtuv soojuskiirgus, samuti tema tekitatud liikumine taimestikust. Enne kui puuk asub verd imema, laseb ta oma kidadega varustatud iminoka kaudu haavasse natuke sülg. Sülg toimib osaliselt tuimastusvahendina, mis muudab hammustuse valutuks, samas sisaldab see ka vere hüübimist takistavat ainet. Oma lühikese, 2-3 aastat kestva elu jooksul teeb puuk läbi kolm staadiumi: vastne, nümf ja täiskasvanud puuk. Selle aja jooksul kasvab ta kümnendiku millimeetri suurusest vastsest 3 - 4 mm pikkuseks täiskasvanud puugiks. Igas arengustaadiumis toitub puuk ühe korra, vajades vaid mõne tilga verd. Toit seedib paar päeva kuni nädala, seejärel võib puuk talvituda ja jõuda järgmisesse arengustaadiumi.

Puukide vahendusel inimestele edasi kanduvatest haigustest on viimastel aastatel räägitud üsna palju. Peamiselt on kõne all olnud kaks haigust, entsefaliit ja borrelioos ehk Lyme'i haigus. Neist esimene, puukentsefaliit, mille vastu kutsutakse üles inimesi vaktsineerima, koeri ja kasse ei ohusta. Küll aga võivad meie lemmikud nakatuda borrelioosi, millele ka järgnevalt lähemalt peatume. **Borrelioosi** peetakse üheks olulisemaks vektor-loomade teel levivaks haiguseks nii Ameerikas kui Euroopas. Haiguse tekitaja levib puukidelt selgroogsetele loomadele edasi sülje kaudu ning ka puukide endi vaheliselt transovariaalselt e, munade kaudu ning transstadiaalselt e.

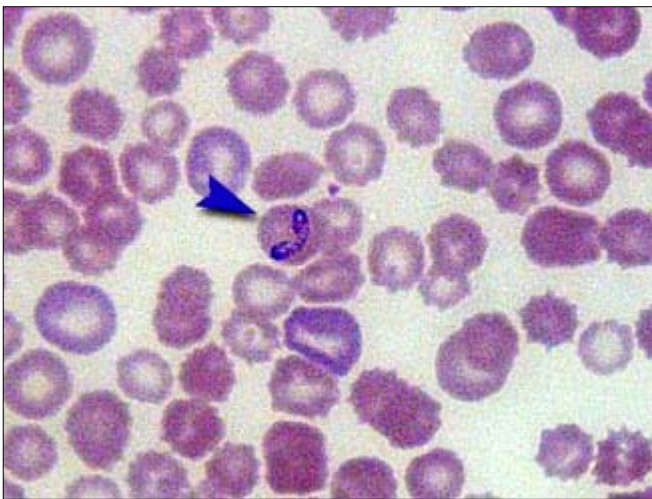
arengustaadiumite vahel. On teada, et haigusete kitajaga nakatunud inimestest enamusel tekivad kliinilised haiguse tunnused, seevastu 95% nakatunud koertel kulgeb haigus ilma kliiniliste tunnusteta. Borrelioosi tekitajad bakterid vajavad ülekandumiseks puugi süljest koera verre ca 18 tunni pikkust kontakti koera ja puugi vahel. Haigus algab sarnaselt inimestele lokaalse nahareaktsiooniga (punetav laik puugi hammustuskoha ümber), kuid karvkatte tõttu jääb see tavaliselt märkamata. Alles hilisem haiguse süvenemine, palaviku tekkimine ja erinevate tabandunud organite talitlushäired on märguandeks omanikule koera haigestumisest. Tavaliselt tabanduvad koertel liigesed, süda, neerud, ka närvisüsteem. Koer on isutu, loid, käpad tunduvad tõusmisel kanged või on liigesed tursunud ja valulikud. Haigust diagnoositakse haiguspildi ja vereanalüüsi põhjal. Kuna haigust tekitab bakterit ennast on verest raske leida (asub peamiselt sidekoes, nahas, sünoovias), otsitakse verest tema vastu tekkinud antikehi. Bakterite leviku pidurdamiseks organismis määratakse haigetele loomale antibiootikumikuur. Pärast läbipõdemist immuunsust ei kujune ja uue nakatumise korral võib koer uuesti haigestuda. Katsetega on tõestatud, et isegi 1 kuu vältel manustatud antibiootikum ei ole võimeline puhastama koera organismi haigusete kitajast ja neid võib leida sealt ka aasta pärast nakatumist. Borrelioosi vastu on võimalik lasta koera vaktsineerida Biocan B vaktsiiniga.

Vaktsineerida tuleb 2 korda 2-nädalase vahega. Edaspidi korratakse vaktsineerimist kord aastas. Eriti on soovitatav vaktsineerida koeri, kellega reisitakse Kesk- ja Lõuna Euroopasse.

Hollandis viidi 2001. a. läbi uuring, kus uuriti jahimehi ja nende koeri, ilma koerata jahimehi ning lemmikloomana peetavaid koeri. Tulemustest ilmnes, et nii jahikoerte kui lemmikloomade hulgas oli samapalju (17-18%) haigusekandjaid. Samuti ei olnud seost haigustekitajaga koerte ja nende peremeeste vahel, seega ei tohiks koera omamine olla riskifaktoriks borrelioosi puhul.

Kuna meie koeraomanikud on üsna reisihimuline rahvas, ei tohiks tähelepanuta jätta ka teisi võimalikke vektorloomade teel levivaid haigusi, mis meie külmas (kuid aina soojenevas!!!) kliimas elavaid koeri veel ei ohusta. Järgnevalt natuke lähemalt neist haigustest, mis Euroopa lõunapoolsemates osades koeri võivad ohustada.

Peale puukide võivad vektorloomadeks haiguste levitamisel olla ka moskiitod ja liivakärbsed, levitades vastavalt **dirofilarioosi ja leismanioosi** - tuntud haigusi vahemeremaades. Mõlemal juhul tekib raske haigestumine koeral ning leismanioosi nakatunud koer on oluliseks reservuaariks inimese nakatumisel. Lisaks võivad erinevad puukide liigid edasi kanda veel tervet rida haigustekitajaid ja toksine, nende hulgas on nii baktereid (tekitavad selliseid haigusi nagu tulareemia, Q-palavik, borrelioos, erlihhioos, riketsioos), viiruseid (entsefaliit) kui ka protozoasid e. algloomi (babesioos). Neist kaks kõige ohtlikumat koertel levivat haigust on babesioos ja erlihhioos. Väheohtlikud ja tavaliselt vaid subkliinilist haigestumist põhjustavad borrelioos ja riketsioos. **Babesioosi** e. piroplasmaosi tekitajaks on ainurakne vereparasiit, kes elab punastes verelibledes. Haiguse levitajateks ja reservuaariks on teatud puugiliigid. Õnneks neid puuke (*Rhipicephalus sanguineus*, *Dermacentor reticulatus*) Eestis praktiliselt ei esine. Haigus on levinud kogu Euroopas, eriti vahemeremaades (Hispaania, Lõuna-Prantsusmaa, Itaalia, Türgi, Kreeka), kuid ka Ungari kuulub ohustatud piirkondade hulka, samuti Sloveenia ja Slovakkia. Teadaolevalt on ka Eesti koerad toonud juba endaga euroopa reisidelt kaasa babesioosi (Austriast, Slovakiast ja Sloveeniast). Kindlasti on babesioos levinud ka Lõuna-Venemaal, Ukrainas jne. Babesioosi korral tekib aneemia, ägedal juhul väga kiiresti. Kaasneb palavik, nõrkus, loidus, lümfisõlmed tursuvad. Punaste vereliblede lagunemise tõttu võib uriin olla pruun ja silmavalged ning suu limaskest kollased. Veiste babesioosi kutsutaksegi rahvapärastel puna- e. verikusesuseks. Ägeda haigestumise puhul võib tekkida šokk väga kiire punaste vereliblede lagunemise tõttu ning surm võib saabuda mõne päevaga. Kroonilise vormi puhul lisandub maksa ja põrna suurenemine, nahaalused verevalumid. Haiguse kindlakstegemiseks võetakse koera kõrvast kapillaarse vere proov ja peale ägepreparaadi värvimist on

mikroskoobis näha vere punalibledes olevaid paarilisi pirnja kujuga haigustekitajaid. Samuti on võimalik määrata verest antikehi. Raviks kasutatakse preparaati Berenil või Imizol (Imidocarb Dipropionate) Vaksineerimine Nobivac Piro vaktsiiniga ei kaitse nakatumise eest kuid haigestumine kulgeb vaksineeritud koertel kergema vormina. Babesioosi sümptomite tekkimisel, mis siiski kestavad kauem kui 2 päeva, tuleb pöörduda veterinaararsti poole. Vaksineerimisskeem: Baasvaksineerimine: Esimene süst tehakse 6 kuu vanuses. Teine süst tehakse 3-6 nädalat hiljem. Revaksineerimine: Ühekordne doos 6 kuu möödumisel peale viimast (re-)vaksineerimist. Vaksineerida on soovitatav vähemalt üks kuu enne puukide hooaega. Kuna aktiivne babeesia infektsioon võib mõjutada kaitsva immuunsuse teket, on

soovitatav vähendada kontaktivõimalust puukidega vaksineerimise perioodil. On tõendeid, et vaktsiin on efektiivne vaid *B. canis* vastu. Seega on võimalus, et vaksineeritud koerad nakatudes teiste babeesiatega haigestuvad ja neid tuleb ravida. Samuti on oluline teada, et loomad, kes on babesioosist tervenunud, jäävad subkliiniliselt nakatunuteks, mis tähendab, et neil võib tulevikus esineda haiguse taasteket ja nad on haiguse edasise leviku allikaks.

Erlihhioos

Puugid võivad levitada ka bakterit, mis varem arvati olevat ohtlik ainult koertele, hobustele, veistele ja lammastele. Viimastel aastatel on kindlaks tehtud, et ehrlihhia võib põhjustada haigestumist ka inimestel. Tavaliselt tekitab nakkus inimesel nõrku sümptomeid ning kaob iseenesest, aga võib mööduda ka täiesti ilma haigusnähtudeta. Tekivad mööduvad gripitaolised sümptomid palaviku, peavalu ja lihasvaludega.

Mõnel juhul võivad erlihhiiosi haigusnähud olla ka enam väljendunud. Diagnoos pannakse vereproovi põhjal. Haigust ravitakse antibiootikumidega, vaktsiini selle vastu veel pole.

Koertel algab haigus 8-10 päevase peiteperioodiga, millele järgneb äge faas kestusega 2-4 näd. Peale seda tekib allaäge faas, kus kliinilised tunnused avaldunud ei ole ja mille vältel võib koera organism ise haigusetekitajast vabaneda. Vastasel juhul kulgeb haigus edasi krooniliselt. Haiguse tekitajad tungivad veres olevatesse monotsüütidesse ning hakkavad seal aktiivselt paljunema. Selle tulemusena tekib koeral palavik, isutus, kiire kaalu langus, lümfisõlmede suurenemine, ninanõre- ja pisaravool. 10 päeva pärast vere valgeliblede arvu langus, limaskestade verevalumid, jäsemete paistetused, verejooks ninast, närvinähud kuna ka aju versoonetes toimuvad muutused. Haiguse väga varajane diagnoosimine võib ebaõnnestuda kuna tekitajat on väga harva leida verest valmistatud preparaati mikroskoopiliselt uurides. Selleks aga, et määrata antikehade esinemist veres, peab ootama 2-3 näd, et organism jõuaks need moodustada. Raviks kasutatakse antibiootikumi 2-4 näd vältel või kauem. Nii Tetratsükliin kui Doksütsükliin toimivad 98% erlihhiosiga koertel.

Nakatamise vältimine

On oluline meeles pidada, et ravist tunduvalt lihtsam on hoidumine vektorloomade teel levivatest haigustest, kuna paljud neist haigustest on ravile raskesti alluvad või eluohtlikud. Vaktsiinid on välja töötatud vaid kahe puukide teel leviva haiguse vastu – **babesioos ja borrelioos**. Seega on parimaks kaitseks kõikide vektorloomade teel levivate haiguste vastu haigusetekitaja ülekandumise takistamine selle kandjalt (puugilt) koerale. Kuna ülekandumine toimub puugi toitumise e. vere imemise ajal, peab kasutatav preparaat hoidma ära puugi vereimemise alustamise. Huvitav on fakt, et kui puuk on juba vere imemist alustanud, sõltub haigusetekitaja ülekandumine ka tekitajast endast, nt. babesioosi ja ehrlihhiiosi nakatumiseks piisab paari tunni pikkusest kontaktist aga borrelioos vajab ca 18h pikkust kontakti puugi ja koera vahel. Paljud puugi- ja kirbutõrjevahendid on aeglase toimega, st. nad pelgalt vähendavad puugi kinnitumise kuid ei kaitse teda puukide teel levivate haiguste eest. Seevastu kiiretoimelise preparaadina on tuntud Advantix täpilahus (Permethrin/Imidacloprid) firmalt Bayer, mis kaitseb koeri nii liivakärbeke ja sääskede, moskiitode ja kirpude hammustuste kui puukide kinnitumise eest 4näd vältel. Manustada võib seda alates koera 7 elunädalast, ka tiinuse ja imetamise ajal. Vahetult peale manustamist ei tohi lasta koera vette, sest preparaat võib olla kahjulik veorganismidele. **NB! Mitte manustada kassidele, nende füsioloogiliste iseärasuste tõttu võib põhjustada tõsiseid kahjustusi. Jälgida ka, et kass ei lakuks koera, kellele on preparaati manustatud.**

Peale nn. täpilahuste on võimalik kasutada ka spetsiaalseid kaelarihmu, nt. amitraasi sisaldav Preventic rihm, kuid nende puhul peab kindlasti jälgima, et rihmaga ei mängiks lapsed ja ei näriks koer. Toime kestab samuti 4 näd kuid kasutada ei või tiinetel ega imetavatel koertel ning ka kassidel. Kaelarihmaga samal ajal ei tohiks kasutada teisi puugi-ja/või kirbuvastaseid preparaate.

Kindlasti tuleb kasuks ka koera kammimine peale jalutuskäiku, mis aitab eemaldada karvadest lahtised puugid ning avastada neid, kes on juba jõudnud kinnituda.

Kui tegemist on lühiajalise näituseraisiga siis aitab nakatumise ohtu vähendada ka see kui valida koerte jalutamiseks niidetud heinaga paigad, mitte lasta neil vabalt joosta teeäärsetel heinamaadel.

Kui puuk on juba hammustanud

Risk ühestainsast puugihammustusest haigestuda on väike. Puuk tuleb võimalikult ruttu eemaldada. Ohtlik on puugist liiga kõvasti kinni haarata, sellega võib viia hammustuskohta puuginakkust. Seetõttu tuleks hoiduda puugi tagakeha pigistamisest või õlitamisest. Mugavad on peened pintsetid, mille abil saab puuki haarata pea poolt, nii naha lähedalt kui võimalik. Seejärel tõmmatakse puuk ettevaatlikult otse välja.

Kokkuvõtteks peab märkima, et alates 1980.a. on kirjeldatud 15 uut puukide teel levivat bakteriaalset haigust maailmas. Peale selle on leitud veel terve rea haigusetekitajate esinemine ainult puukidel endil, mille patogeensus inimestele ja/või koertele pole veel tõestatud. Kui eeltoodu eest võib tõenäoliselt tänada molekulaarbioloogia kiiret arengut siis lisaks on täheldatud ka puukide arvu suurenemist seoses kliima üldise soojenemisega. Kui siia juurde lisada inimeste suurenev reisi- ja looduselembus siis tõenäosus saada mõne eelkirjeldatud haiguse kandjaks ainult kasvab. Olgem siis ettevaatlikud ja kaitskem ennast ning oma neljajalgseid sõpru.

Kasutatud kirjandus

<http://www.puuk.info/>

<http://www.emea.europa.eu/vetdocs/PDFs/EPAR/NobivacPiro/V-084-PI-et.pdf>

http://www.intervet.co.in/products/berenil/020_product_details.asp

<http://www.vet.uga.edu/vpp/clerk/Cleveland/>

<http://www.k9web.com/dog-faqs/medical/tick-diseases.html>

Goossens HA, van den Bogaard AE, Nohlmans MK. Dogs as sentinels for human Lyme borreliosis in The Netherlands. *J Clin Microbiol.* 2001 Mar;39(3):844-8

M.P.Littmann, R.E.Goldstein, M.A.Labato, M.R.Lappin and G.E.Moore ACVIM Small Animal Consensus Statement on Lyme Disease in Dogs: Diagnosis, Treatment, and Prevention. *Journal of Veterinary Internal Medicine* 2006;20:422-434

M.P.Littman Lyme Disease: What to do when the SNAP is positive The North American Veterinary Conference 2006

D.Stanneck Modern Approaches to prevent Canine Vector Borne Diseases (CVBD)

www.ivis.org/proceedings/scivac/2006/stanneck1_en.pdf?LA=1

C.Genchi, T.Beninati, M.Mortarino, M.Genchi Tick-Borne Diseases: A European perspective. 30th World Congress of the World Small Animal Veterinary Association, May 11-14, 2005

RAAMATUTUTVUSTUS

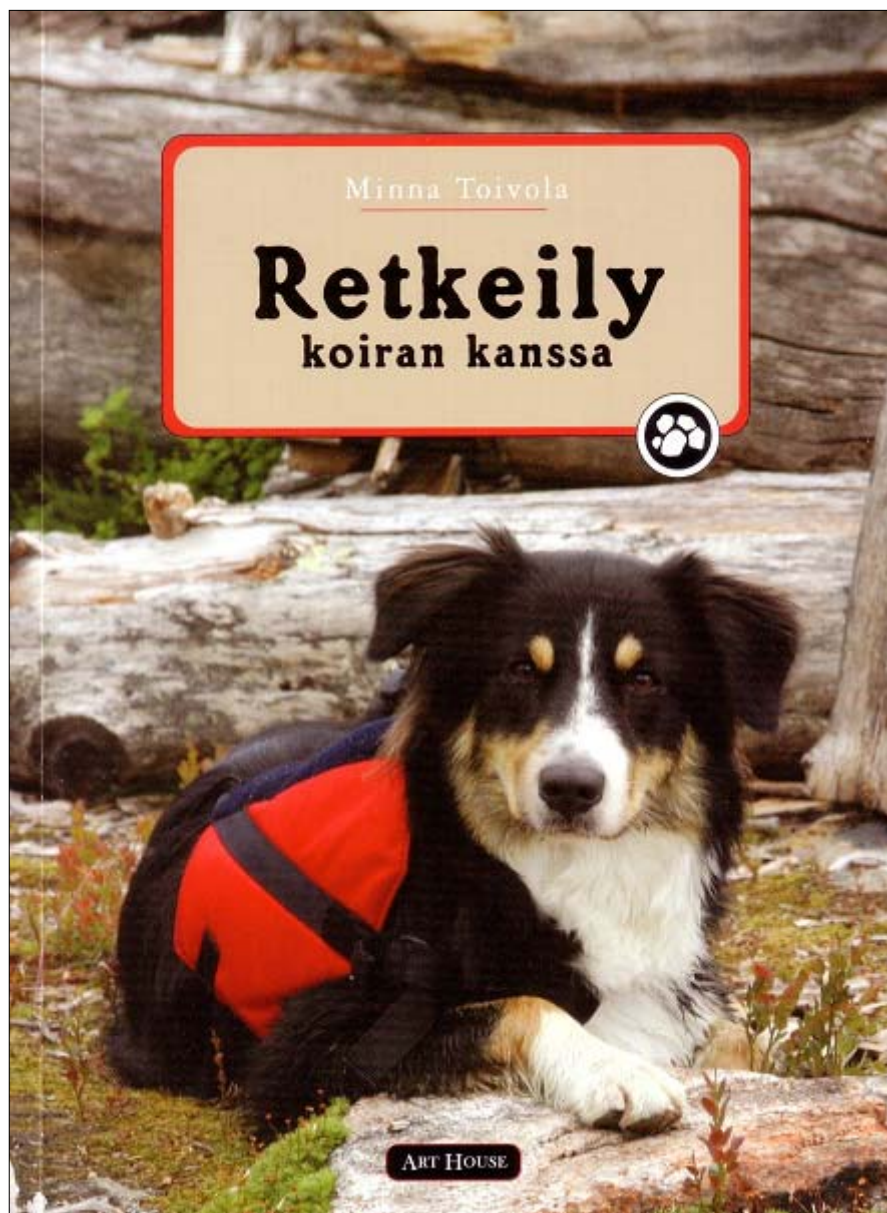
Minna Toivola

“Retkeily koiran kanssa” (eesti keeles vabatoõlge: ”Matkamine koos koeraga”).

Soome keeles

Kirjastus Art House, Helsinki, 2007

Minna Toivola on Inglise setterite omanik, keda teame ka Eestis. Ta on Kymen Setterit ja Pointterit Ry klubi president. Mitmeid aastaid on Minna aktiivselt tegelenud matkamisega, alati on tal ka koerad kaasas. Matkamise all ei ole seekord mõeldud niivõrd autoga reisimist, kuivõrd just jalgsi matkamist, rännakuid looduses: põhiliselt Soomes, Lapimaal. Oma kogemused ja oskused ning teadmised on Minna Toivola kirja pannud raamatusse.

Koeraga koos matkamine on vahva harrastus, mis sobib kõigile vanusest hoolimata. Raamat on mõeldud kõigile, kes on huvitatud rännakutest koos koeraga.

Koeraga koos matkates on vajalik võtta arvesse mitmeid asjaolusid, mida ilma koerata matkates ei tarvitse meeles pidada. Teekonnad ja ööbimised tuleb planeerida koera heaolust lähtudes, reisile kaasa peab pakkima ka koera varustuse ja toidumooni.

Raamatus leiab head nõu järgmistes valdkondades:

- koera matkavarustus
 - koera treenimine matkaks
 - koera toitmine matka ajal
 - hoolitsemine koera lihaskonna ja üldise toonuse eest
 - esmaabi koertele
- koertega looduses liikumise piirangud